

Список використаних джерел:

1. Білас Л.М. Виховання національної свідомості старшокласників у процесі вивчення іноземної мови: автореф. дис. канд. пед. наук. Київ, 2005. 21с.
2. Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння учителя іноземної мови (спеціаліста). Колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 1999. Вип. 4(99). 96 с.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Колектив авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 327 с.

Римма МОНАСТИРСЬКА
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри іноземних мов,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ТЕРМІНООДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОНЯТЬ У СЛОВНИКУ

Б. ГРІНЧЕНКА

Розвиток наук зумовлює необхідність аналізу терміносистем, де «термін є центральним елементом їхніх формувань, виразником наукового поняття, джерелом фіксації знань професійної галузі й засобом спеціальної інформації, одиницею лексикографічного опису» [5, с.3].

Українська сільськогосподарська терміносистема, як структурна побудова, має давню історію формування та є складовою номінації оточення людини зі землеробством, тваринництвом, садівництвом тощо. Лексеми сільськогосподарських понять формувалися впродовж тисячоліть, де аграрні реформи в Україні мали довготривалу, важку, деколи фатальну історію. Особлива увага до них прикута з боку дослідників Голіченко Л. М.

[2], Ємельянової Є.С. [4], Тішечкіної К.В. [6] та інших, що цілком зрозуміло, оскільки в науковому розвитку аграрної країни вони визначали долю населення, від них залежала міць держави, її економіка та стабільність.

У другій половині ХІХ ст. Україні властиве збереження поміщицького землеволодіння, повне безправ'я селян, малоземелля й безземелля. На цьому етапі сільськогосподарська терміносистема не визначається уніфікованістю, адже системний аналіз відсутній, проте тенденція до опрацювання лексем спостерігається у лексикографічних працях того часу. Показовим є «Словарь української мови» Бориса Грінченка (далі СГ), виданий 1907—1909 року в Києві в 4 томах редакцією журналу «Кіевская старина». Словник укладався 46 років (1861—1907), відобразив розвій тогочасного буття та мав великий вплив на усталення української літературної мови. «Словарь української мови» налічує близько 68 000 слів та є найповнішим і лексикографічно найдосконалішим українським словником того часу.

У процесі дослідження лексики сільського господарства у «Словнику української мови» відображено декілька лексико-семантичних груп, до яких входять домінанти як загальнослов'янського, так й іншомовного походження й відносяться до різних за часом виникнення пластів лексики.

Найчисельнішим угрупованням є тематична група сільськогосподарських одиниць на позначення понять землеробства, а саме: *безна* – запущене поле (СГ, I, с. 42), *блоня* – частина поля (СГ, I, с.75), *ві́жсин* – жатва. Пішов на вижин (СГ, I, с.159), *вівсина* – зерно овса. *Вівсище*, *вівсюгуватий* – зарослій вівсюгом (о землѣ). *Вівсяний*, *вівсяник* – овсяний хлѣбъ. Голодному й вівсяник добрий. *Вівсяниця* – овсяная солома. *Вівсянка* = *Вівсяниця*. Овсяная мука (СГ, I, с.203), *від'ємний* – о зернѣ: легковѣсний и потому отлетающий при провѣиваніи вмѣстѣ съ мякиной. Од'ємна пшениця (СГ, I, с. 212), *возовиця* – свозка хлѣба съ поля и время этой

свозки. Після жнив Іванові — возовиця (СГ, I, с.248), *возовня* – екипажний сарай; вь сельскомь хозяйствѣ: сарай для возовь и земледѣльческихъ орудій. Оце було заберусь у возовню, а там карета панська стояла, то влізу з півдня, щоб і на очі не теє (СГ, I, с.248), *голина* – отборный зерновой хлѣбъ (кромѣ овса). Угор. (СГ, I, с.300), *гречаний* – гречана каша; *гречаник* – родъ хлѣба изъ гречневой муки, *гречка* – зерно. Розсипав гречку (СГ, I, с.324), *голька* – безоста пшениця (СГ, I, с.306), *дожин* – кінець жатвы. *Дожинання*, -ня. Та щоб дожать до ланового, ще копу дожинать пішла. *Дожинать*, дожать до извѣстнаго предѣла. Пішла в поле жать. Дожалася до долини, — сіла спочивать (СГ, I, с.410), *жнива* – жатвенный сборъ. Тільки зворуши землю уміючи да посій до ладу, – будуть колись добрі жнива на Україні (СГ, I, с.488), *жати*, *жну*, *жнеш*. Пора, мати, жито жати, – колос похилився (СГ, I, с.488), *натруска* – зерна хлѣба, смѣшанныя съ битой (послѣ молотьбы) соломой (СГ, II, с.528), *неврѣд* – неурожай. Вдарив неврѣд рік по року (СГ, II, с.541), *ніва*, *нивка*, *ниванька*. Ой ми нивку виорем, виорем, й а ми просо засієм, засієм (СГ, II, с.563), *оборати* – обойти плугомь (СГ, III, с.21), *овес*, *вівса*. *Avena sativa*. — голий. *Avena nuda*. Дає коню сіна й вівса (СГ, III, с.34), *перевесло* – свясло для снопа, вообщє витень соломы, которымь что-либо связывается (СГ, III, с.111), *перевѣдка* = *переводня*. Ця пшениця переводка. Славяносерб. (СГ, III, с.112).

Тематичній групі сільськогосподарської лексики на позначення тваринництва властиві лексеми: *баран*, *баранець* – самець вівці (СГ, I, с.28), *баранка* – вівця (СГ, I, с.28), *баранник* – пастух барановь (СГ, I, с.28), *белечка* – вівця (СГ, I, с.49), *барноха* – корова светлосьрой масти (СГ, I, с.31), *барнуля* – корова краснобурой масти (СГ, I, с.31), *бидло* – рогатий скоть (СГ, I, с.55), *бичня* – стадо воловь (СГ, I, с.59), *вівчарь* – пастух овецъ, пасти овецъ; *вівчариха* – жена пастуха овецъ; *вівчарівна* – дочь пастуха овецъ, *вівчарський* – принадлежащій пастуху овецъ (СГ, I, с.203), *гайдей* – у гуцуловь: пастухъ рогатаго скота = *гайдаи*, *бовгарь* (СГ, I, с.265), *гонінник*

– *пастухъ* (въ полонинах), *перегоняющій овецъ изъ комори въ струнку, гдѣ ихъ доять* (СГ, I, с.308), *готуля* – молода коза. Угор. (СГ, I, с.320), *герлак* – овца, зачахнувшая отъ болѣзни (СГ, I, с.197), *гирд* – часть овечьяго стада (СГ, I, с.203), *гов'єдо* – рогатый скотъ (СГ, I, с.296), *грос* – стадо беременныхъ овецъ (СГ, I, с.347), *дйнарка* – загорода, гдѣ доять коровъ, овецъ, козъ (СГ, I, с.390), *дйниця* – подойникъ. Щоб дйниця не текла, а хазяйка весела була. (СГ, I, с.390), *ерлець* – клеймо на ухѣ скотины (СГ, I, с.464), *корівне* – молочні продукти. Вареників!.. Моя дитино, нема корівного, нема сирку! (СГ, II, с.284), *кущанка* – небольшое стадо овецъ, часть отари (СГ, II, с.336), *лібавка* – скотина, сѣдающая только верхушки корма (СГ, II, с.357), *линók* – названіе вола свѣтлорыжей масти (СГ, II, с.359), *личман* – старшій пастухъ овецъ (СГ, II, с.366), *мензѣря* – дойная овца (СГ, II, с.416), *мензирь*. Родъ овечьяго сыра (СГ, II, с.416), *мургій* – воль почти черной масти (СГ, II, с.455), *мурда* – овца, черная вокругъ глазъ (СГ, II, с.455), *пасовисько* = *пасовище*. Козаки бідкаються пасовищами (СГ, III, с.100).

Тематична група на позначення понять рослинництва представлена одиницями *гарбуз* – покуштувати, взяти, з'їсти гарбуза (СГ, I, с.273), *гардибурка* = *картопля* (СГ, I, с.273), *горох* – кушанье (СГ, I, с. 315), *грульовина* = *грулянка*, *груля* = картофель (СГ, I, с.316), *динник* – грядка съ дынями (СГ, I, с.384), *зубка* – порода лука съ маленькими продолговатыми луковицами (СГ, II, с.187), *кукурудза* (СГ, II, с.322).

Отже, вищевказана лексика виконує номінативну функцію сільськогосподарських понять кінця 19 століття. Угруповання на позначення понять землеробства є найчисельнішим, що підтверджує активний початок розвитку агрономії. Заналізовані лексеми переважно українського походження, деінде зустрічаємо запозичення з угорської, сербської мови. Окремі номінації мають експресивне забарвлення, що

сприяє створенню тогочасної атмосфери, у якій формувалися описувані лексеми.

Список використаних джерел:

1. Бунятян К. П. Землеробство. Енциклопедія історії України: Т. 3. Київ : «Наукова думка», 2005. 672 с.
2. Голіченко Л. М. Семантична структура лексеми 'орати' у системі найменувань процесів обробітку в українській мові. *Система і структура східнослов'янських мов*. 2012. Вип. 5. С. 137–144.
3. Грінченко Б. Д. Словарь української мови : у 4 т. : веб-сайт. URL: <http://www.hrinchenko.com> (дата звернення 12.04.2023)
4. Ємельянова Є. С. Слова-композиції в українській сільськогосподарській термінології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2014. Вип. 44. С. 94-96.
5. Монастирська Р. І. Термінологія цивільного законодавства в системному й семасіологічному аспектах : монографія. Кам'янець-Подільський, 2017. 180 с.
6. Тішечкіна К. В. Сільськогосподарська термінологія: етимологія та особливості перекладу. *Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2013. Вип. 39. С. 110–112.

Світлана НИКИТЮК

*старший викладач кафедри англійської мови,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ АНТРОПОНІМІКИ

Власні імена включають імена, прізвища, прізвиська та псевдоніми людей. Розділ, в якому вони вивчаються, має назву антропоніміка.